

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlul de manuscris

C.Z.U.: 378.015.3:37.091.3(043.2)

RUSOV VERONICA

**CONDIȚII PSIHOPEdagogICE
DE UTILIZARE A METODELOR REFLEXIVE
ÎN ÎNVĂȚĂREA CENTRATĂ PE STUDENT**

Specialitatea 533.01 – Pedagogie universitară

**REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației**

CHIȘINĂU, 2025

**Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Științe ale Educației,
Universitatea de Stat din Moldova.**

Conducător științific:

GORAȘ-POSTICĂ Viorica, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar

Referenți oficiali:

COJOCARU Vasile, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău

BÎRNAZ Nina, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova

Componenta Consiliului Științific Specializat D 533.01-24-80:

GUȚU Vladimir, doctor habilitat în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *președinte*

DARII Ludmila, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *secretar științific*;

ȘEVCIUC Maia, doctor în științe pedagogice, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova – *membru*;

AFANAS Aliona, doctor habilitat în științe ale educației, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău – *membru*;

GOLUBIȚCHI Silvia, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău – *membru*;

CARTALEANU Tatiana, doctor în filologie, conferențiar universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău – *membru*.

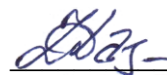
Susținerea va avea loc la **30 iunie 2025, ora 11:00**, în ședința Consiliului științific specializat D 533.01-24-80 din cadrul Universității de Stat din Moldova, sala 505, bloc III, str. Mihail Kogălniceanu 65^A, MD-2012.

Teza de doctor și rezumatul lucrării pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova, pe pagina web a Universității de Stat din Moldova (www.usm.md) și pe pagina web a Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare (www.anacec.md).

Rezumatul a fost expediat la **29 mai 2025**.

Secretar științific al Consiliului științific specializat D 533.01-24-80:

DARII Ludmila, doctor în științe pedagogice, conferențiar universitar

Conducător științific:

GORAȘ-POSTICĂ Viorica, profesor universitar, doctor habilitat

Autor:

RUSOV Veronica

© RUSOV Veronica, 2025

CUPRINS:

Repere conceptuale ale cercetării.....	4
Conținutul tezei.....	6
Concluzii generale și recomandări.....	21
Bibliografie.....	23
Lista publicațiilor autorului la tema tezei.....	26
Adnotare (în română, engleză și rusă).....	28

LISTA ABREVIERILOR

ÎCS – învățare centrată pe student
ÎS – învățământul superior
MEC – Ministerul Educației și Cercetării
MR – metode reflexive
CM – condiții metodologice
CPS – condiții psihopedagogice
CP – condiții pedagogice

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate

Preocuparea de bază a învățământului superior modern o constituie formarea specialiștilor cu niveluri înalte de competență profesională și dezvoltare personală universală, capabili de autoperfecționare continuă, completare și extindere a cunoștințelor și aptitudinilor lor, convinse de necesitatea învățării pe tot parcursul vieții. Astfel, o universitate modernă nu se poate limita la transferul cunoștințelor și abilităților profesionale care, într-o lume în schimbare rapidă, s-ar putea învechi și deveni inutile în scurt timp, ci, în primul rând, ajută viitorii specialiști să-și dezvolte calități personale și profesionale relevante pentru viitoarele cariere, precum: inițiativa, independența, activitatea, capacitatea să-și asume responsabilitatea, să facă alegeri independente, să manifeste inițiative, să realizeze o evaluare adecvată a lucrurilor, pregătirea pentru cooperare, auto-dezvoltare liberă etc.

Înțelegerea importanței educației face posibilă considerarea dezvoltării potențialului subiectiv al viitorilor specialiști – absolvenți de universitate – ca un factor decisiv al dezvoltării progresive a societății. Situația actuală, caracterizată printr-o relativă rigiditate a cerințelor sociale și profesionale față de persoană, modifică caracteristicile implicării sale în toate sferele vieții, inclusiv în educație. Se actualizează nevoia dezvoltării calităților/ rolului de subiect și partener al studentului în demersul educațional instituționalizat.

În prezent, sunt evidente solicitările/ expectanțele pieții muncii față de sistemul de învățământ superior de a forma specialiști inteligenți, proactivi, cu gândire creativă dezvoltată, însoțite (cerințele) de o nemulțumire tot mai mare față de acesta, deoarece nu acordă atenția cuvenită independenței și activității studenților în dezvoltarea de calități și abilități semnificative pentru cariera profesională. Pentru satisfacerea nevoii angajatorilor din mediul preuniversitar, este nevoie de sporit eficiența formării profesionale inițiale a viitoarelor cadre didactice, care ar fi posibilă prin activarea proceselor de autocunoaștere și autoreglare, autodezvoltare, reflectare a propriei activități, încrederea în sine, reflectare a propriei unicități, atitudinii pozitive față de statutul de subiect al devenirii profesionale, al independenței cognitive, al responsabilității pentru comportamentele manifestate. Poziția de subiect și partener al/ în procesului didactic permite studentului să utilizeze în mod conștient, rezonabil și pe deplin, toate resursele învățământului superior modern, să-și dezvolte aceste poziții în continuare, asigurând creșterea potențialului în procesul dezvoltării sale profesionale și personale. Problematika învățământului centrat pe student este deosebit de relevantă în prezent, lucru dovedit și de apariția unui număr semnificativ de studii psiho-pedagogice consacrate acestei probleme.

Descrierea situației în domeniul de cercetare

Originile ideatice ale învățării centrate pe student sunt strâns legate de tradiția umanistă a educației, evidențiată încă din antichitate prin lucrările lui Platon, Seneca și Aristotel, care au pledat pentru respectarea individualității elevului și pentru stimularea reflecției autonome. Renașterea și Iluminismul au consolidat aceste idei prin viziunile lui M. de Montaigne, J.J. Rousseau, J.H. Pestalozzi și D. Diderot. În secolul XX, pedagogia umanistă și psihologia centrată pe persoană, reprezentate de autori precum C. Rogers, A. Maslow și V. Frankl, au pus bazele teoretice ale unei educații orientate spre autoactualizare, învățare experiențială și dialog subiect-subiect în relația profesor-student.

În plan normativ european, învățarea centrată pe student este susținută de numeroase documente reglatorii internaționale, care conturează o viziune unitară asupra rolului studentului ca participant activ în organizarea și desfășurarea procesului educațional: Magna charta universitatum [26], Comunicatul Conferinței Miniștrilor din Europa responsabili pentru învățământ superior, Leuven și Louvain-la-Neuve, 28-29 aprilie 2009 [8], Comunicatul Conferinței Miniștrilor Europeni Responsabili cu Învățământul Superior, Bergen, 19-20 Mai 2005 [9], Comunicatul Conferinței Miniștrilor responsabili pentru învățământul superior Berlin, 19 septembrie 2003 [10], Comunicatul de la Londra, 18 mai 2007, „Realizarea Spațiului European al Învățământului Superior – un răspuns la provocările globalizării” [11], Comunicatul de la Viena-Budapesta despre Spațiul European al Învățământului Superior, 12 Martie 2010 [12], Comunicatul întâlnirii miniștrilor europeni responsabili cu învățământul superior Praga, 19 mai 2001 [13], Declarația comună privind armonizarea structurii sistemului european de învățământ superior a celor patru miniștrii în funcțiune pentru învățământ superior din Germania, Franța, Italia și Marea Britanie, Paris, la Sorbona, 25 mai 1998 [15], Declarație comună a Miniștrilor Educației din Europa Convenită la Bologna, 19 iunie 1999 [16] etc.

La nivelul cadrului normativ național, procesul de modernizare a învățământului superior s-a realizat prin integrarea principiilor și obiectivelor promovate de Procesul Bologna, în concordanță cu angajamentele asumate în cadrul documentelor strategice fundamentale, precum *Codul Educației al Republicii Moldova* [6], *Strategia Națională de Dezvoltare a Educației „Educația 2020”* [33] și *Strategia „Educația 2030”* [32]. Aceste documente consacră tranziția de la un model educațional centrat pe transmiterea de cunoștințe la un model centrat pe student, axat pe formarea competențelor, dezvoltarea gândirii critice, autonomiei în învățare și a reflexivității. În acest context, învățarea centrată pe student

devine nu doar o orientare pedagogică, ci și un imperativ reglementat normativ, menit să asigure calitatea în învățământul superior național.

În contextul acestei reconfigurări paradigmatică, a crescut semnificativ interesul științific pentru explorarea condițiilor, strategiilor și efectelor implementării învățării centrate pe student, atât în plan teoretic, cât și aplicativ. Studiile recente au abordat diverse dimensiuni ale acestui concept, de la fundamentele sale pedagogice și filosofice, până la modalitățile concrete de aplicare în activitatea didactică universitară. Totodată, literatura de specialitate evidențiază o creștere a preocupărilor pentru integrarea metodelor reflexive ca instrumente eficiente în sprijinirea învățării profunde, autoreglate și contextuale.

În plan internațional, cercetătorii A. Attard, E. Di Ioio, K. Geven, R. Santa [38], M. Lipman [41], prin investigațiile realizate au susținut ideea că învățământul centrat pe student este o paradigmă care transformă fundamental raportul profesor-student, promovând învățarea activă, adaptabilă și reflexivă. Autorii M. Klemenčič [40], C. Sundberg, K. Koppel, H. Schwitters, C. Patricolo, A. Gajek, A. Šušnjar, F. Příhoda, G. Hovhannisyanyan [43], B. Todorovski, E. Nordal, T. Isoski [157] s-au preocupat de analiza percepției învățării centrate pe student din perspectiva studenților.

În România, autorii S. Cristea [14], M. Bocoș [2], I. Cerghit [4,5], E. Joița [24] au evidențiat nevoia de reformă educațională centrată pe autonomie, gândire critică și implicare activă.

În Republica Moldova, cercetarea învățământului centrat pe student a fost abordată din mai multe perspective. Autori precum V. Cojocaru [7], N. Silistraru [31], S. Golubițchi [31] și L. Lefter [25] argumentează necesitatea tranziției de la un sistem autoritar la unul centrat pe individ, accentuând importanța gândirii critice, autodeterminării și a participării active. Interpretările științifice ale autorilor Vl. Guțu [18, 19, 20], O. Dandara [1], V. Goraș-Postică [1], N. Bîrnaz [1], reflectă un consens emergent conform căruia succesul modernizării învățământului superior din perspectiva centrării pe student depinde de transformarea culturii academice, de nivelul de profesionalizare a cadrelor didactice și de reevaluarea relației profesor-student.

Reperle epistemologice ale cercetării s-au constituit pe fundalul unui sistem de idei privind:

- *învățarea centrată pe student*: Vl. Guțu, V. Chicu [18], O. Dandara [1, 18], M. Șevciuc [35, 36], L. Lefter [25] R. Solovei [21], Vl. Pâslaru [30], L. Papuc [30], T. Cartaleanu, O. Cosovan [3] etc.
- *caracteristicile definitorii ale metodelor reflexive*: M. Minder [27], M. Bocoș [2], I.O. Pânișoară [5], Vl. Pâslaru [30], L. Papuc [30], B. Metaeva [46], I. Cerghit [4, 5] etc.

În pofida unui număr semnificativ de cercetări științifice realizate pe diverse aspecte ale învățământului superior centrat pe student, în didactica universitară autohtonă este modest explorată problema eficientizării învățării centrate pe student prin metodele reflexive. Prin urmare este explicată preocuparea pentru soluționarea **contradicției de bază a cercetării**: recunoașterea teoretică și formativă a metodelor reflexive ca instrumente valoroase pentru o învățare centrată pe student, argumentată de modernizarea învățământului superior și dificultățile de aplicare a acestora de către cadrele didactice universitare și studenți, în insuficiența unor condiții psihopedagogice adecvate.

Pornind de la contradicția identificată, se conturează **problema cercetării**: necesitatea stabilirii condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în contextul învățării centrate pe student, în vederea modernizării procesului didactic din învățământul superior.

Scopul cercetării constă în identificarea și valorificarea condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în contextual învățării centrate pe student.

Obiectivele cercetării includ:

- analiza fundamentelor conceptuale și reglementărilor normative, care susțin învățarea centrată pe student în învățământul superior contemporan;
- descrierea caracteristicilor metodelor reflexive în contextul învățării centrate pe student;
- studiul experimental privind nivelul de pregătire al cadrelor didactice și al studenților pentru aplicarea metodelor reflexive;
- determinarea condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student;
- conceptualizarea, implementarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student*.

Ipoteza de cercetare: Condițiile psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student își vor certifica eficiența formativă dacă: vor fi determinate fundamentele conceptuale și reglementările normative, care susțin învățarea centrată pe student în învățământul superior contemporan, vor fi descrise caracteristicile metodelor reflexive în contextul învățării centrate pe student, va fi elaborat, implementat și validat experimental *Modelul pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student*.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese

În cadrul cercetării au fost aplicate următoarele metode: *metode pentru sesizarea problemei, clarificarea bazei teoretice*: tehnici de documentare bibliografică, studiu independent, analiza teoretică comparativă; *metode și instrumente pentru colectare empirică și științifică a datelor, în diferite faze ale cercetării*: chestionar de analiză a experienței de utilizare a metodelor reflexive pentru cadrele didactice universitare (autor); Metodica diagnosticării stadiilor formării calității de subiect a studenților după B. Панов; chestionarul de autoevaluare a activismului în învățare al studenților după A. Волочков; chestionar de diagnosticare a caracteristicilor auto-organizării” după A.Д. Ишков; chestionar de reflexivitate după B. Карандашева; chestionar de identificare a statutului identității profesionale după A.A. Азбель, *metode pentru introducerea, aplicarea măsurilor ameliorative, de intervenție, verificarea ipotezei*: experimentul pedagogic; *metode pentru interpretarea rezultatelor*: metode de interpretare cantitativă, statistică (media, procentul, compararea rezultatelor, sistematizarea, histogramme, grafice, tabele de distribuție), metode de interpretare calitativă, teoretică (diferențierea, compararea, deducerea).

Noutatea și originalitatea științifică se evidențiază prin determinarea fundamentelor teoretice și praxiologice ale învățării centrate pe student; descrierea caracteristicilor definitorii ale metodelor reflexive din perspectiva eficientizării învățării centrate pe student; determinarea condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student; conceptualizarea și valorificarea experimentală a Modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student.

Semnificația teoretică constă în determinarea fundamentelor teoretice și reglementărilor normative care susțin învățarea centrată pe student în învățământul superior contemporan; interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale cercetării: metode reflexive, învățare centrată pe student; desemnarea analitică a caracteristicilor și taxonomiei metodelor reflexive specifice învățământului superior.

Valoarea aplicativă este confirmată de determinarea condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student; validarea experimentală a Modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive; elaborarea setului de metode reflexive pentru a asigura eficiența învățării centrate pe student; descrierea experiențelor metodologice de utilizare a metodelor reflexive în învățământul superior.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei științifice includ sinteza prevederilor reglatorii din perspectiva învățării centrate pe student; descrierea și clasificarea metodelor reflexive; elaborarea setului de metode reflexive; determinarea condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive; conceptualizarea și validarea în practica învățământului superior a Modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student.

Publicațiile la tema tezei: 13 lucrări științifice dintre care: 4 articole în reviste din Registrul Național al revistelor de profil incluse în Lista bazelor de date acceptate de către ANACEC, 4 articole în lucrările conferințelor internaționale și naționale, 5 lucrări științifico-metodice.

Implementarea rezultatelor a fost realizată în procesul de formare profesională inițială a studenților pedagogi, ciclul I, de la Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți.

Volumul și structura tezei: Adnotare (în limbile română, engleză și rusă), lista abrevierilor, introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, surse bibliografice (209 titluri) și 11 anexe. Teza este prezentată pe 145 pagini text de bază, inclusiv 28 tabele și 34 figuri.

Concepte-cheie: învățare centrată pe student, metode reflexive, condiții psihopedagogice, student subiect activ angajat în învățare, mediu reflexiv.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** se explică de manieră științifică actualitatea și importanța utilizării metodelor reflexive în învățământul superior, sunt specificate contradicția, problema, scopul și obiectivele cercetării, sunt prezentate suportul teoretico-științific al cercetării, semnificația teoretică și valoarea praxiologică a cercetării.

Capitolul 1. Cadrul teoretic al învățării centrate pe student descrie abordările normativ-terminologice privind învățarea centrată pe student și dezvăluie specificul procesului didactic universitar centrat pe student.

Din perspectivă normativă învățământul centrat pe student este plasat lângă „misiunea de predare în învățământul superior”, „educație, cercetare și inovație”, „deschiderea internațională”, „mobilitate” ș.a. obținând *statut de priorități în învățământul superior pentru al doilea deceniu al secolului al XXI-lea* [8, p.4].

Aliniindu-se *Standardelor și liniilor directoare pentru asigurarea calității în Spațiul European al Învățământului Superior (ESG)*, pentru a implementa învățarea centrată pe student ca prioritate de

dezvoltare și modernizare universitatea modernă: „respectă și ia în considerare diversitatea studenților și a necesităților lor, permițând trasee de învățare flexibile; ia în considerare și folosește metode diferite de organizare a procesului de învățare și predare; folosește în mod flexibil o varietate de metode pedagogice; evaluează în mod regulat și modifică modul de organizare a procesului de învățare și predare și metodele pedagogice; încurajează simțul autonomiei pentru cei care învață, asigurând, în același timp, orientare adecvată și sprijin din partea profesorilor; promovează respectul reciproc în relația student-profesor; are proceduri potrivite pentru a soluționa nemulțumirile studenților” [42, p.9-10].

Fundamentând conceptul de învățare centrată pe student pe baze istorice și psihopedagogice, S. Cristea utilizează sintagma „centrarea învățării pe elev/ student” și o definește din mai multe perspective: „1. atribut fundamental al paradigmelor educaționale” opuse celor tradiționale, centrate pe profesor; 2. mișcare cu origini în antichitate (Socrate, Platon) afirmată în modernitate (J.A. Comenius, J.J Rousseau, J.H. Pestalozzi, F.W. Froebel; Educația nouă – mișcare lansată la granița dintre secolul XIX-XX, influență până în prezent); 3. model de educație umanistă, inspirat din „consilierea centrată pe client” (C. Rogers) bazate pe resursele psihoterapeutice ale dialogului pedagogic” [14, p. 298].

Din perspectiva integratoare promovată de L. Șoitu și R. Cherciu centrarea pe elev/ student poate fi înțeleasă/ practică cu următoarele sensuri: „1. paradigmă cu impact major în valorificarea maximală a resursei umane și în creșterea calității activității; 2. poziție etică și deontică ce constă în valorizarea elevului/ subiectului învățării; 3. opțiune strategică bazată pe capacitatea elevului/ subiectului învățării în procesul educativ; 4. modalitate de abordare a procesului instructiv-educativ, bazată pe nevoile, interesele, aspirațiile și potențialul elevului/ subiectului învățării” [36, p.58].

În vederea conturării specificului procesului didactic universitar centrat pe student, a fost realizată o analiză aprofundată a literaturii de specialitate, având drept obiectiv identificarea principalelor paradigme educaționale, teorii ale învățării, principii pedagogice, caracteristici ale relației profesor-student, modalități de proiectare didactică, precum și a metodelor de predare-învățare care fundamentează și configurează această abordare. Astfel, s-a constatat că procesul educațional centrat pe student se caracterizează prin interactivitate, colaborare, personalizare și integrarea metodelor activ-participative, contribuind la dezvoltarea gândirii critice, a capacității de autoreglare a învățării și a responsabilității față de propriul traseu formativ. Procesul didactic centrat pe student trebuie să susțină formarea unei personalități autonome, reflexive și adaptabile, în concordanță cu cerințele societății bazate pe cunoaștere.

Capitolul 2. Cadrul conceptual al Modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student prezintă caracteristicile metodelor reflexive în învățarea centrată pe student și modelul pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student.

Metodele reflexive ocupă un loc aparte și totodată transversal în cadrul taxonomiei metodelor didactice, fiind caracterizate de un accent pronunțat pe dimensiunea metacognitivă a învățării. Caracterul transversal al metodelor reflexive constă în faptul că ele pot fi aplicate în toate etapele procesului didactic – predare, învățare, evaluare – și pot fi complementare metodelor expositive, activ-participative sau euristice. În plus, ele corespund paradigmei constructiviste a învățării, în care cunoașterea nu este doar transmisă, ci construită și resemnificată de către elev. Prin urmare, metodele reflexive se regăsesc la intersecția dimensiunii cognitive, afective și metacognitive a educației, ocupând un loc esențial în taxonomiile moderne ale metodelor didactice, în special în contexte educaționale care promovează învățarea profundă, autoreglată și centrată pe subiect.

Pentru a contura locul metodelor în sistemul metodelor didactice au fost analizate cele mai cunoscute taxonomii (Tabelul 1).

Tabelul 1. Locul metodelor reflexive în sistemul metodelor de învățământ (autor)

Autori	Criteriu	Categorie	Exemple de metode
G.C. Cristea (2002) [14, p.183]	-	Metode în care predomină acțiunea de comunicare într-o formă de organizare internă	Reflecția personală Introspecția
M. Bocoș (2002) [2, p.180]	-	Metode de dezvoltare a spiritului activ	Reflecția personală
I.Cerghit (2006) [4, p.112]	După sursele cunoașterii (învățării)	Metode de comunicare interioară	Reflecția personală Experimentul mintal
M. Ionecu (2007) [21, p.235]	După modul de transmitere și însușire a cunoștințelor	Metode de comunicare la nivelul limbajului intern	Reflecția Introspecția
R.B. Iucu (2008) [23, p.126]	După criteriul sursei de cunoaștere Subcriteriul suportului purtător de informație	Metode de comunicare interioară	Reflecția personală (meditația profundă) Experimentul mintal

I.Cerghit (2008) [5, p.381]	După criteriul istoric	Metode alternative de evaluarea	Jurnal reflexiv
M. Bocoș, D. Juncan (2019) [2, p. 95]	-	Metode de transmitere și însușire a cunoștințelor Subcategoria Metode de comunicare la nivelul limbajului intern	Reflecția personală, Autoobservarea, Introspecția
M. Голубева (2011) [45, p. 80]	-	Metode reflexive diagnostico-analitice	Tabel analitic, <i>Știu-Am aflat-Vreau să știu</i>
		Metode reflexive narative	Eseuri, Note analitice
		Metode reflexive grafice	Schema-colaj, <i>Mind map</i> , Arborele prezicerilor, <i>Stalker</i>
		Metode reflexive interactive	Focus grup

Pentru a contribui la înțelegerea și aplicarea mai eficientă a metodelor reflexive în diferite contexte ale învățării centrate pe student a fost realizată clasificarea lor după diferite criterii (Tabelul 2).

Tabelul 2. Clasificarea metodelor reflexive (autor)

Criterii	Categorii	Exemple
1.După modul în care implică participanții și dinamica interacțiunii între aceștia	a. <i>Metode reflexive în grup</i> – implică reflectarea și dialogul în cadrul unui grup de studenți.	Dialogul reflexiv, Discuții în baza întrebărilor reflexive, Cadrul experienței de învățare, Schimb de impresii în grup
	b. <i>Metode reflexive individuale</i> – se concentrează pe dezvoltarea individuală a înțelegerii și a învățării.	Jurnalul reflexiv, Chestionar de autoevaluare individuală, Bufnițe înțelepte
2.După nivelul de structurare	a. <i>Metode structurate</i> – au o structură bine definită și utilizarea unor instrumente sau ghiduri specifice pentru a ghida procesul de reflecție.	Chestionare structurate de reflecție Puncte tari – Puncte slabe
	b. <i>Metode nestructurate</i> - oferă mai multă libertate și flexibilitate în procesul de reflecție, fără a impune o structură rigidă. Acestea permit explorarea liberă a ideilor și a sentimentelor.	Conversații deschise, Brainstorming, Păianjenul ideilor învățate, Cercul reflexiv
3.După scopul reflecției	a. <i>Metode de reflecție retrospectivă</i> – implică analiza și evaluarea experiențelor trecute, implică concentrarea pe înțelegerea și interpretarea evenimentelor din perspectiva prezentului.	Portofoliul, Da-Nu-ul învățării mele
	b. <i>Metode de reflecție în timp real</i> – se desfășoară în timpul acțiunii sau imediat după aceasta și facilitează auto-observarea și ajustarea comportamentului în timp real.	Interviul reflexiv, Chibrituri reflexive
4.După modul de comunicare	a. <i>Metode reflexive verbale</i> – implică exprimarea verbală a gândurilor, sentimentelor și ideilor.	Conversația reflexivă, Interviul reflexiv, Discuția în grup
	b. <i>Metode reflexive scrise</i> – implică analiza în scris a experiențelor de învățare.	Jurnalul reflexiv, Eseul reflexiv, Scrisoare reflexivă
5.După relația cu mediul extern	a. <i>Metode reflexive de auto-observare</i> – implică observarea atentă și reflectarea asupra propriei persoane și a propriului comportament.	Jurnal reflexiv de auto-observare
	b. <i>Metode reflexive de observare a altora</i> – implică observarea și reflectarea asupra comportamentului și interacțiunilor altor persoane.	Jurnal reflexiv de observare

B. Метяева propune descrierea metodelor reflexive cu ajutorul a trei caracteristici definitorii: „1. Identificarea scopului specific al învățării obținut prin reflecție; 2. Descrierea modalităților de însușire a cunoștințelor cu ajutorul reflecției; 3. Determinarea caracterului interacțiunii subiecților procesului didactic în momentul realizării metodelor reflexive” [46, p.24]. Pornind de la caracteristicile definitorii enunțate de B. Метяева, am realizat o scurtă descriere a metodelor reflexive (Figura 1).

Scopul metodelor reflexive în învățarea centrată pe student

încurajarea studenților să-și analizeze propria învățare, să-și exploreze propriile gânduri și reacții în fața conținutului de învățare și să-și asume responsabilitatea pentru propria dezvoltare academică.

Interacțiunea dintre profesor și student specifică metodelor reflexive

constă în crearea unui mediu de învățare reflexiv bazat pe deschidere, ghidare și dialog reflexiv autentic, care promovează dezvoltarea gândirii critice, a conștientizării de sine și a abilităților metacognitive ale studenților.

Modul de dobândire a cunoștințelor

angajarea activă în procesul de învățare, explorarea profundă a conținutului și reflecția asupra propriei învățări cu sprijinul și feedback-ul din partea profesorilor și colegilor.

Figura 1. Scopul, interacțiunea pedagogică și modul de dobândire a cunoștințelor specifice metodelor reflexive utilizate în învățarea centrată pe student (autor)

Specialiștii R. Iucu [23], Vl. Guțu [56, 57] abordează metoda de învățământ din prisma mai multe perspective: *praxiologică, cibernetică, funcțională și structurală, axiologică*. Oricare ar fi perspectiva de abordare, definirea unei metode de învățământ ar trebui să cuprindă: „cunoștințe declarative: despre natura metodei, caracteristicile esențiale, operații sau procedee alcătuitoare, definiția etc.; cunoștințe procedurale, adică succesiuni de operații, secvențe care compun o anumită metodă; cunoștințe condiționale: acele cunoștințe care ne arată în ce condiții didactice și de ce poate sau nu poate fi aplicată o anumită metodă; un scenariu cognitiv, adică o înlănțuire tipică de secvențe (operații) implicate de utilizarea practică a unei metode” [49, p.152].

Procesul de învățământ are un caracter tranzitiv, iar conținutul noțiunii de metodă include, în sine, patru componente care-i definesc demersul: „1. punctul de plecare (obiectivele de atins sau rezultatele așteptate); 2. punctul de sosire sau la care urmează să se ajungă (obiectivele atinse sau rezultatele realmente obținute, în fond identice cu cele propuse); 3. subiectul acțiunii și 4. obiectul asupra căruia se răsfrânge acțiunea - care poate fi materia sau conținutul de învățat. [63, p.126]. În acest context, am clarificat și am redat sintetic cele patru componente ale metodelor reflexive, pentru a argumenta conceptul metodelor reflexive (Figura 2).

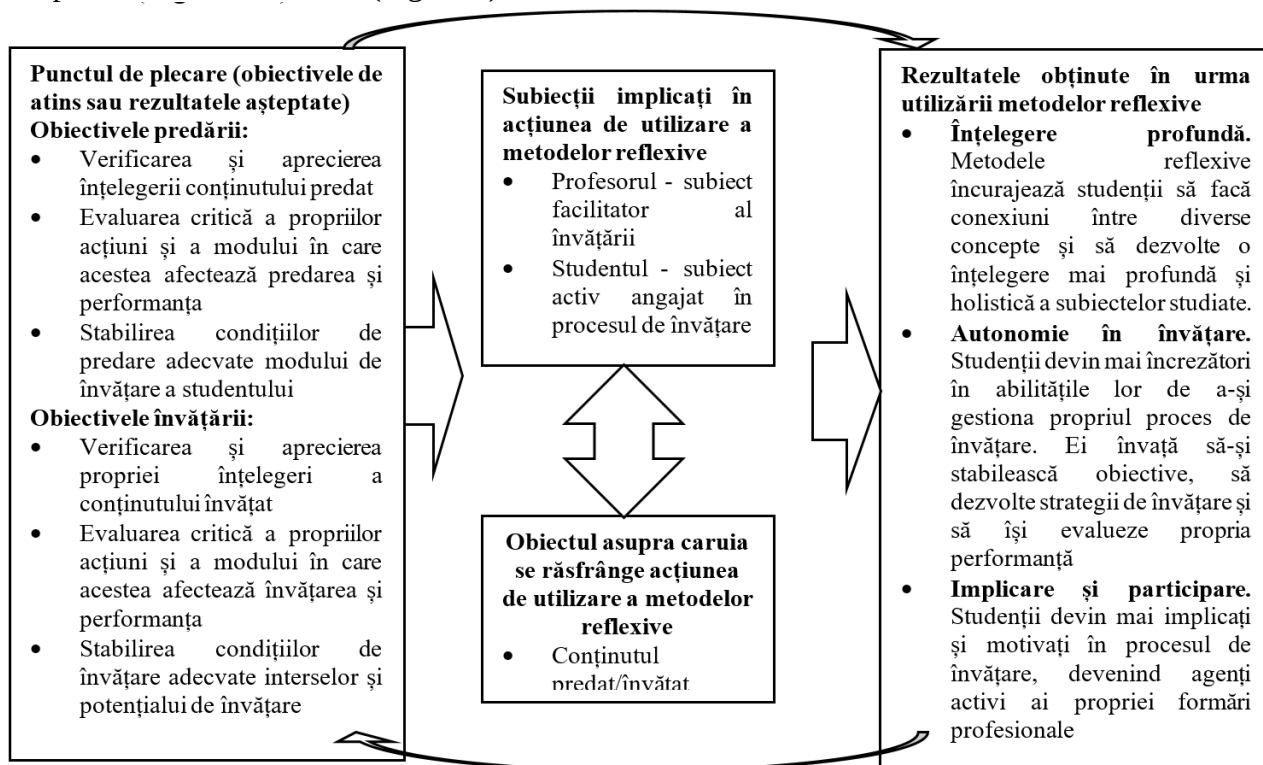

Figura 2. Abordarea praxiologică a metodelor reflexive (autor)

În cadrul cercetării realizate, a fost formulată următoarea **definiție a metodelor reflexive din perspectivă praxiologică**: *o cale de organizare a activității instructiv-educative prin care subiectul învățării este antrenat activ într-un proces de analiză, interpretare și reevaluare a propriilor idei, comportamente și strategii de învățare, în scopul atingerii unor obiective clar formulate (autor).*

O altă abordare prin care pot fi analizate metodele reflexive este enunțată de Vl. Guțu, care consideră că valențele metodelor didactice pot fi privite din trei perspective: „1. perspectiva axiologică – a valorilor pe care le promovează; 2. perspectiva științifică – a achizițiilor științifice, psihologice, sociologice, lingvistice, psiholingvistice pe care se sprijină; 3. perspectiva acțională – ca mijloc și instrument al acțiunii” [19, p.58]. Analiza metodelor reflexive din **perspectiva axiologică** ne-a permis să înțelegem mai bine impactul lor asupra dezvoltării studenților, precum și să evaluăm în ce măsură aceste metode se aliniază cu valorile și principiile care sunt considerate importante în contextul învățării centrate pe student. Metodele reflexive în învățarea centrată pe student promovează o serie de valori și abordări care pun accentul pe dezvoltarea individuală, înțelegerea profundă și angajamentul activ al studenților în propriul proces de învățare (Figura 3).

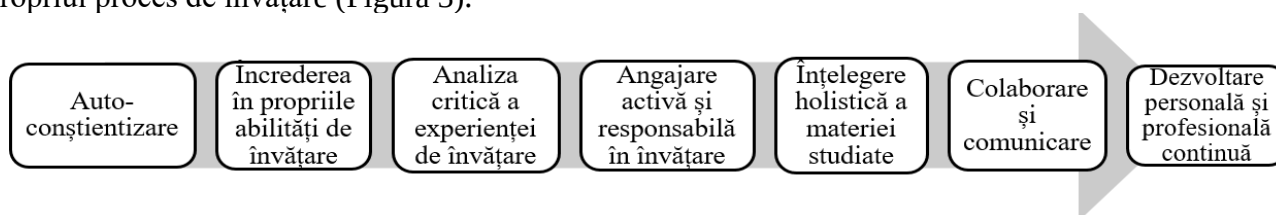

Figura 3. Valorile promovate de metodele reflexive (autor)

Analiza teoretică a contribuit la conturarea complexității caracteristicilor metodelor reflexive (Figura 4).

<i>Caracter polifuncțional</i>	• Realizarea funcțiilor: cognitivă, formativ-educativă, motivațională, operațională, normativă.
<i>Caracter executiv (acțional)</i>	• Implicare activă a studentului în învățarea academică
<i>Caracterul dinamic</i>	• Încurajarea revizuirii permanente a materiei învățate
<i>Caracterul sistemic</i>	• Combinarea MR cu alte metode
<i>Caracter bidirecțional</i>	• Utilizarea MR în predarea și în învățare

Figura 4. Caracteristicile metodelor reflexive (autor)

Pentru a crea un cadru de comparare critică a metodelor reflexive și pentru argumentarea relevanței lor în construcția modelului pedagogic propus au fost analizate Metoda „Reflecția personală”, descrisă de M. Bocoș și D. Juncan I. Cerghit, L. Șerbănescu, M. Bocoș, Metoda „Jurnalul reflexiv” prezentată în literatura de specialitate de de I.O. Pânișoară, Vl. Pâslaru și L. Papuc, A. Afanas și Metoda „Introspecția metacognitivă” în viziunea lui M. Minder. Acest demers a asigurat rigurozitatea științifică a cercetării, întrucât metodele au fost analizate nu ca simple opțiuni personale, ci ca practici validate în cadrul cercetărilor educaționale. S-a urmărit creșterea credibilității prezentării, prin ancorarea în studii care atestă eficiența și aplicabilitatea acestor metode în contexte de formare centrate pe student.

Modelul pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student a fost structurat pe trei **cadre complementare: normativ, structural și procesual**, ceea ce sporește aplicabilitatea, coerența și validabilitatea științifică (Figura 5).

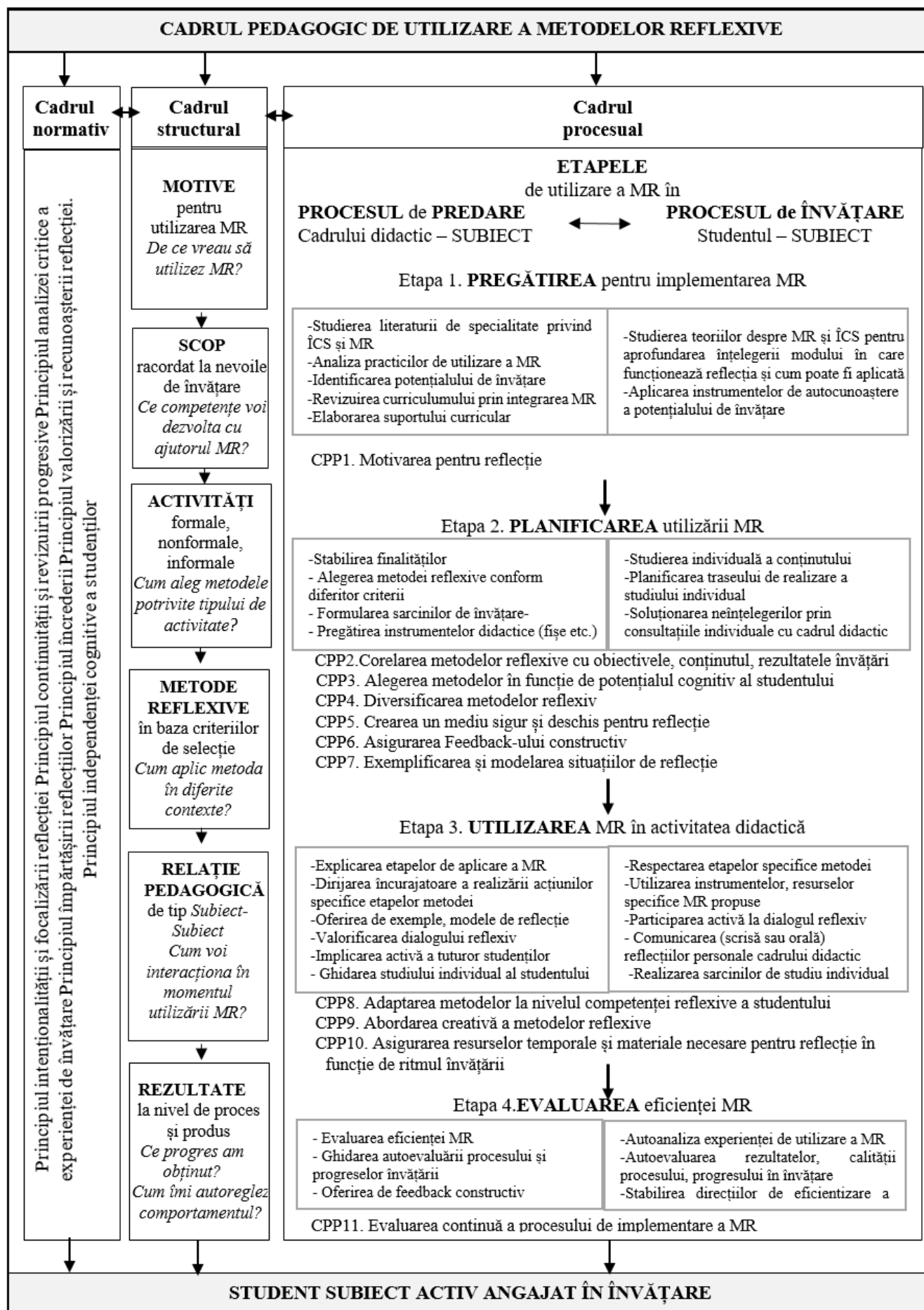

Figura 5. Modelul pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student

Cadrul normativ include șapte principii (Figura 6), care oferă direcție și coerență acțiunilor pedagogice, asigurând o abordare intenționată, echilibrată și etic fundamentată a reflecției în învățarea centrată pe student.

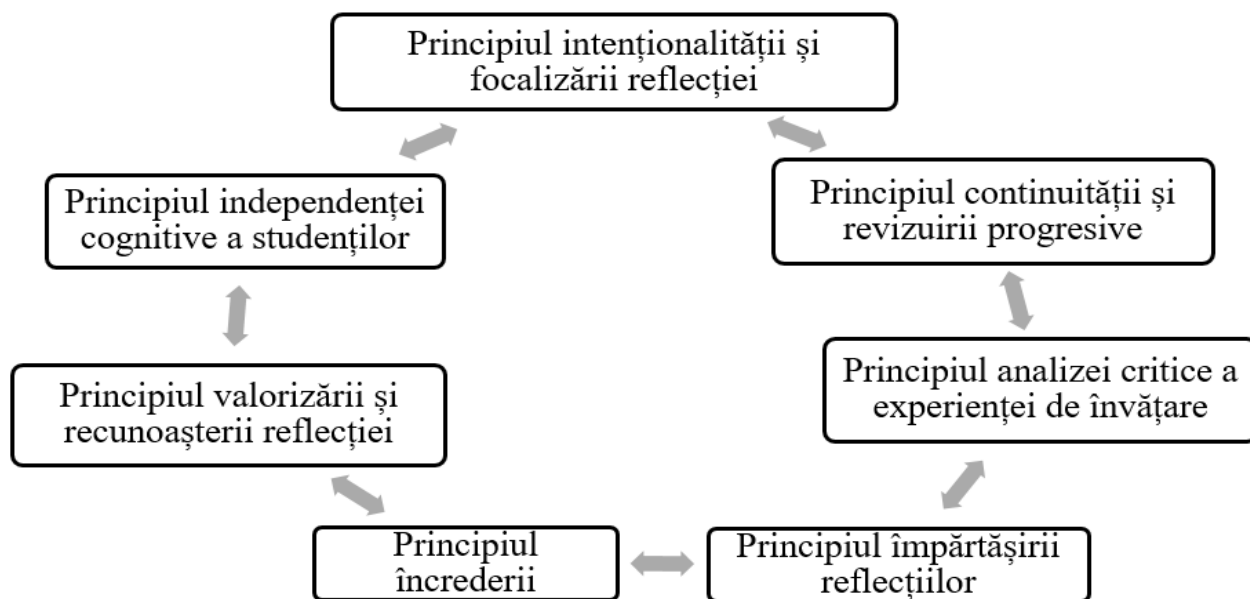

Figura 6. Cadrul normativ al utilizării metodelor reflexive în învățarea centrată pe student

Cadrul structural a fost conturat ca o arhitectură internă a modelului, menită să asigure o corelare funcțională între scopurile educaționale, conținuturile de învățare, metodele reflexive utilizate, formele de organizare a activităților și relațiile pedagogice de tip *subiect-subiect*, caracteristice învățării centrate pe student (Figura 7).

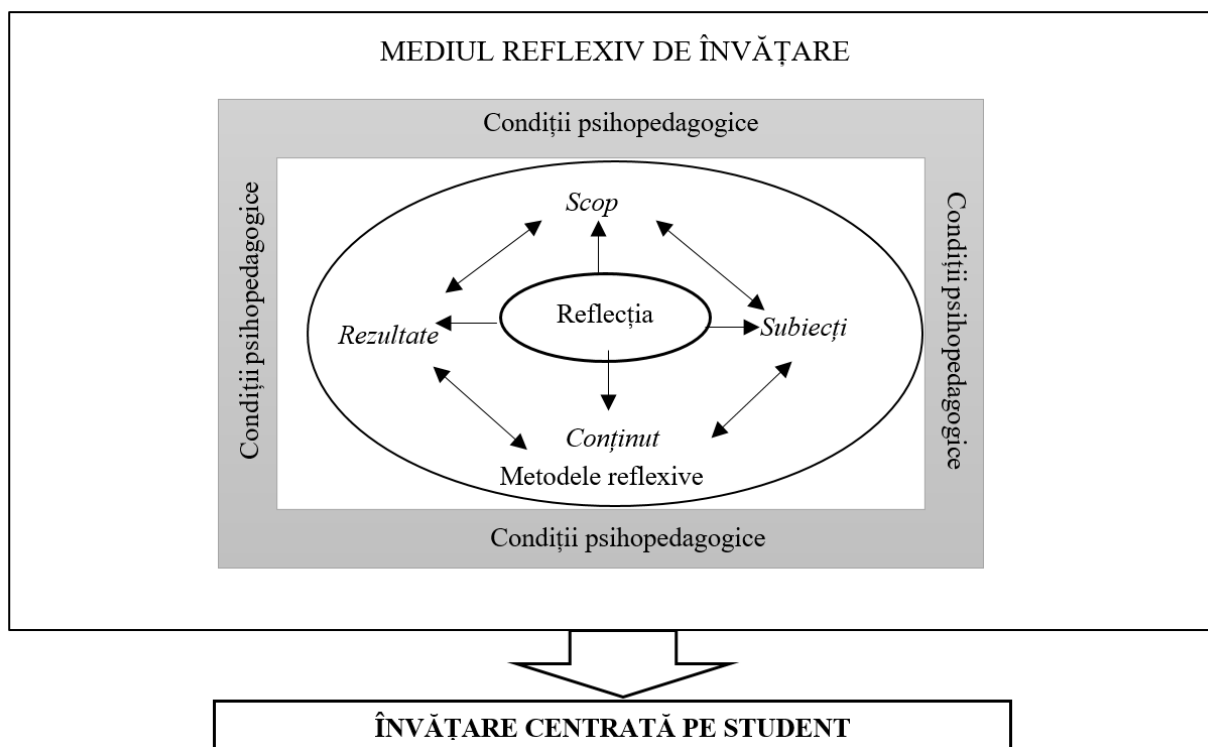

Figura 7. Cadrul structural al utilizării metodelor reflexive în învățarea centrată pe student

Cadrul procesual descrie etapele concrete de implementare a metodelor reflexive, ceea ce permite monitorizarea și reglarea procesului, oferind repere clare pentru intervenție, adaptare continuă (Figura 8).

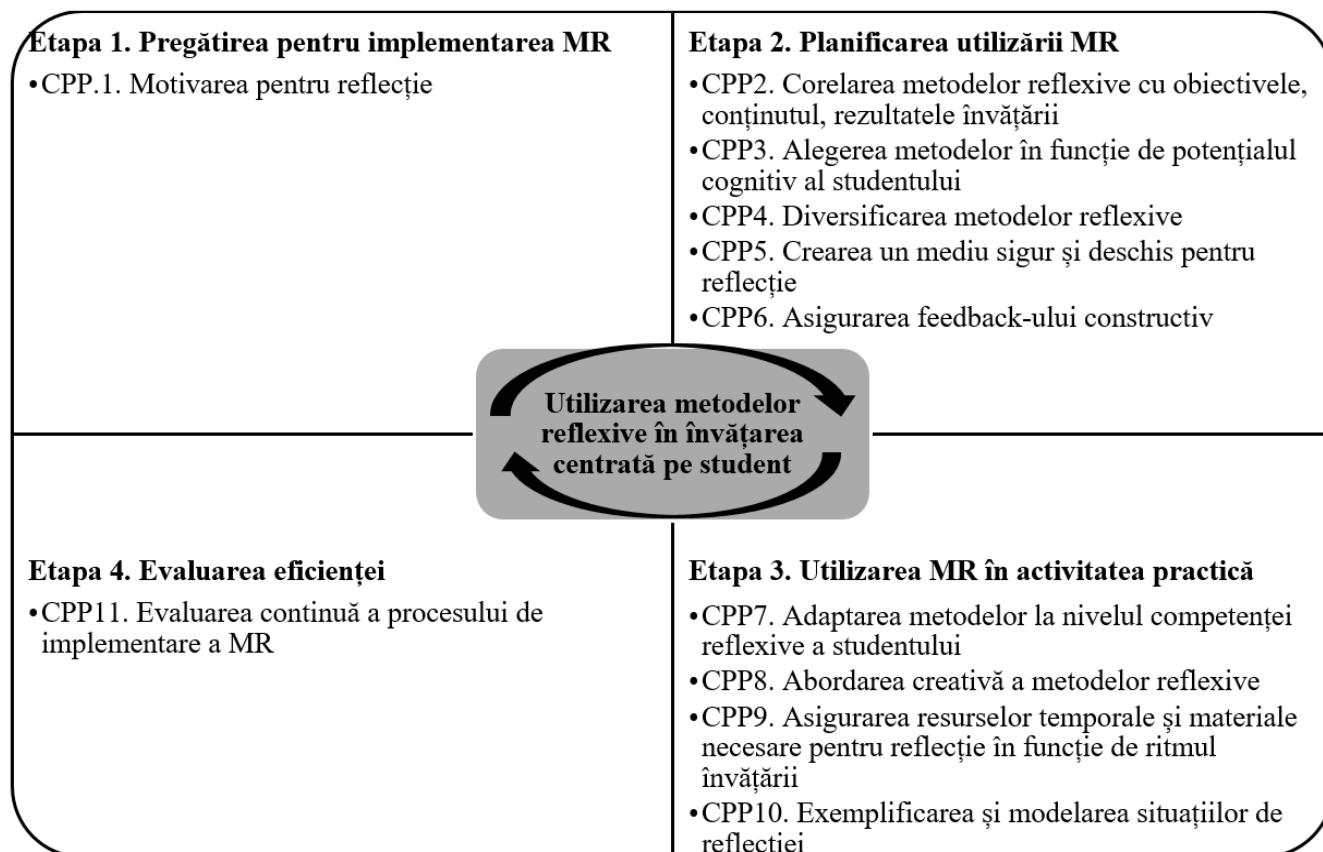

Figura 8. Sistemul condițiilor psihopedagogice raportate la etapele utilizării metodelor reflexive în învățarea centrată pe student

Capitolul 3. Demersul experimental al utilizării metodelor reflexive în învățarea centrată pe student descrie rezultatele studiului constatativ al pregătirii cadrelor didactice și al studenților pentru aplicarea metodelor reflexive.

Eșantionul cercetării a fost constituit din 122 de studenți și 57 de cadre didactice de la Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Studenții au fost selectați de la specialitățile „Pedagogie în învățământul primar și Pedagogie preșcolară” și „Pedagogie în învățământul primar și Limba engleză”, Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte. Grupul experimental a fost alcătuit din 62 de studenți, iar cel de control din 60 de studenți.

Tabelul 3. Designul experimentului pedagogic

Perioadă	Scop	Obiective	Metode și instrumente de cercetare
Etapa de constatare			
2019-2020	Identificarea nivelului de pregătire al cadrelor didactice și studenților	-Determinarea instrumentelor de colectarea și măsurare a datelor cercetării. -Analiza experienței de aplicare a metodelor reflexive de către cadrele didactice universitare.	-Metodica diagnosticării stadiilor de subiect a studenților (OCC) după B. Панов. -Chestionar de analiză a experienței de utilizare a metodelor reflexive pentru cadrele

	pentru aplicarea metodelor reflexive	-Identificarea nivelului actual, proxim și potențial al stadiului de subiect al studenților. -Identificarea gradului de manifestare a comportamentelor specifice rolului de subiect la studenți. -Elaborarea concluziilor și determinarea direcțiilor de intervenție.	didactice. universitare. -Chestionar de identificare a statutului identității profesionale după A. A. Азбель. -Chestionarul de autoevaluare a activismului în învățare al studenților (А. Волочков). -Chestionar de diagnosticare a caracteristicilor auto-organizării („ДОС”) (А. Ишков), Chestionar de reflexivitate (В. Карандашева).
Etapa de formare			
2020-2021	Implementarea metodelor reflexive în contextul învățării centrate pe student	-Studierea literaturii de specialitate pentru construirea logicii intervenției formative. -Implementarea metodelor reflexive. -Analiza activităților și produselor învățării realizate. -Elaborarea concluziilor și a recomandărilor pedagogice de asigurare a eficienței metodelor reflexive în învățarea centrată pe student.	-Observarea. -Analiza produselor activității studenților. -Convorbirea individuală.
2021-2022			
Etapa de control			
2022-2023	Evaluarea eficienței metodelor reflexive în dezvoltarea studentului ca subiect activ angajat în învățare	-Realizarea analizei comparative calitative și cantitative a datelor cercetării obținute la grupelor experimentale și de control. -Interpretarea teoretică a rezultatelor experimentale obținute. -Formularea concluziilor și a recomandărilor.	-Metodica diagnosticării stadiilor formării calității de subiect a studenților (ОСС) după В. Панов. -Chestionarul de autoevaluare a activismului în învățare al studenților (А. Волочков). -Chestionar de diagnosticare a caracteristicilor auto-organizării („ДОС”) (А. Ишков). -Chestionar de reflexivitate (В. Карандашева), Chestionar de identificare a statutului identității profesionale după А. А. Азбель.

Pentru a *analiza experiența cadrelor didactice universitare în domeniul aplicării metodelor reflexive* a fost elaborat un chestionar construit din 18 întrebări. Eșantionul inclus în anchetare a fost constituit din 57 de cadre didactice din cadrul Universității de Stat „Alec Russo” din Bălți. Analiza rezultatelor a permis formularea următoarelor constatări privind experiența de aplicare a metode reflexive a cadrelor didactice:

- Frecvența aplicării metodelor reflexive - 21 (36,84%) de cadre didactice aplică metodele reflexive la toate orele; 35 (61,35%) de cadre didactice recunosc necesitatea aplicării metodelor reflexive la toate orele; 26 (45,61%) de cadre didactice consideră că metodele reflexive trebuie să fie aplicate pe tot parcursul orei; 21 (36,84%) de cadre didactice consideră că metodele reflexive ar trebui aplicate în cadrul orelor de seminar; 27 (47,36%) de cadre didactice aplică, în mediu, metode reflexive în procesul didactic universitar;
- Motivele de aplicare a metodelor reflexive - 17 (29,82%) cadre didactice aplică metodele reflexive pentru dezvoltarea deprinderilor de autoevaluare, alte calități ale subiectului învățării fiind mai puțin valorificate; s-a identificat că „reflecția asupra activității” – 21 (36,84%), este cel mai frecvent valorificată, iar „reflecția autodirijată” – 10 (17,54%), este cel mai puțin amintită de către cadrele didactice; prin metodele reflexive cadrele didactice valorifică cel mai mult „descrierea propriei experiențe de învățare” – 38 (66,66%), ca aspect al procesului reflexiv, iar cel mai puțin „planificarea viitoarei învățări” – 28 (49,12%).
- Modalitățile de aplicare a metodelor reflexive - 19 (33,33%) cadre didactice indică preferință pentru forma mixtă, oferind posibilitatea studenților de a se exprima atât oral cât și scris; 37 (64,91%) preferă forma frontală de organizare a activităților reflexive la oră; Doar 11 (19,29%) cadre didactice valorifică mijloacele digitale pentru a aplica metodele reflexive.
- Atitudinile, cunoștințele și practicile cadrelor didactice privind metodele reflexive sunt următoarele: Cele mai solicitate surse de informare privind metodele reflexive sunt „experiența colegilor identificată prin discuții profesionale” – 19 (33,33%) și „literatura științifico-metodică de specialitate” – 33 (57,89%). Circa jumătate dintre cadrele didactice universitare chestionate consideră că impactul metodelor reflexive este mare, dovedind astfel o atitudine pozitivă; 21 (36,84%) de cadre didactice au nevoie de dezvoltare a deprinderilor practice de aplicare a metodelor reflexive.

Pentru a **identifica nivelul de pregătire al studenților în utilizarea metodelor reflexive** a fost ales modelul ecopsihologic de formare a calității de subiect propus de B. Панов [47]. Rezultatele obținute sunt ilustrate în Figurile 9 și 10.

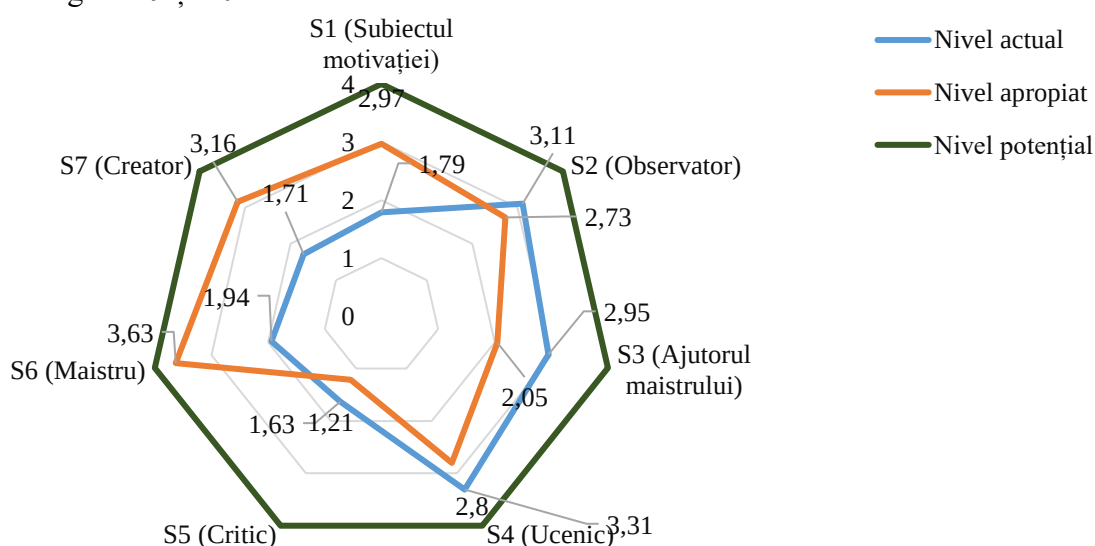

Figura 9. Nivelul actual, apropiat și potențial al stadiului de subiect la etapa de constatare în grupul experimental

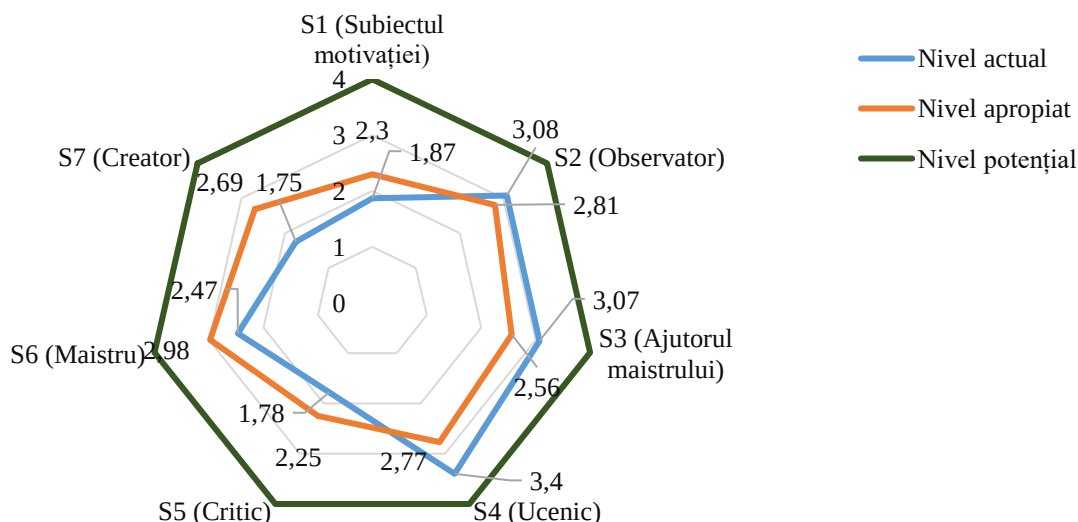

Figura 10. Nivelul actual, apropiat și potențial al stadiului de subiect la etapa de constatare în grupul de control

Diagnosticarea stadiilor calității de subiect a permis elaborarea următoarelor constatări: în ambele grupe nivelul actual al stadiilor de subiect diferă nesemnificativ de nivelul apropiat, fapt care denotă prezența potențialului și dorinței de dezvoltare și asumare a rolului de subiect activ angajat în procesul de învățare. S-a constatat că toți respondenții aspiră spre un nivel mai înalt de manifestare a rolului de subiect. Nu au fost identificate diferențe semnificative între rezultatele grupului experimental și de control.

Etapă formativă a experimentului pedagogic a avut drept scop implementarea modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în contextul învățării centrate pe student, cu accent pe identificarea și stimularea comportamentelor reflexive concrete ale studenților. În această etapă, s-a urmărit aplicarea progresivă, coerentă și adaptată a metodelor reflexive, în concordanță cu condițiile psihopedagogice favorabile dezvoltării studenților ca subiecți activi angajați în învățare.

Cadrul normativ al modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive, elaborat anterior pe baza unui demers conceptual și valoric, a orientat procesul de aplicare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student, oferind direcție clară și unitate logică acțiunilor întreprinse. Astfel, în desfășurarea experimentului, s-a urmărit cu consecvență punerea în practică a principiilor *intenționalității reflecției, continuității și revizuirii, analizei critice, împărtășirii reflecțiilor, încrederii, valorizării reflecției și dezvoltării independenței cognitive a studentului*. Fiecare dintre aceste principii a fost operaționalizat în activități concrete.

Intervenția pedagogică a fost proiectată și desfășurată în strictă corelare cu **cadrul structural al modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive**, care a oferit o arhitectură funcțională coerentă între *scopurile educaționale, conținuturile de învățare, metodele aplicate, formele de organizare a activităților și relațiile pedagogice de tip subiect-subiect*. Fiecare component al cadrului structural – de la motivele personale ale utilizării MR, la scopurile formative, activitățile educaționale vizate, criteriile de alegere și aplicare a metodelor, modul de relaționare pedagogică și până la rezultatele urmărite – a fost transpus într-o succesiune logică și operațională de acțiuni didactice.

Intervenția pedagogică a fost structurată într-un traseu metodologic de implementare a metodelor reflexive (Tabelul 5).

Tabelul 5. Traseul metodologic de implementare a metodelor reflexive

Condiții psihopedagogice	Activitatea cadrului didactic universitar	Activitatea studentului	Comportamente dezvoltate la student
Etapa 1. <i>PREGĂTIREA</i> pentru implementarea MR			
CPP1. Motivarea pentru reflecție	-Studierea literaturii de specialitate privind ÎCS și MR. -Analiza practicilor de utilizare a MR. -Identificarea potențialului de învățare (nivelul de reflexivitate, stadiul de subiect). -Revizuirea curriculumului prin integrarea MR. -Elaborarea suportului curricular.	-Studierea teoriilor despre MR și ÎCS pentru aprofundarea înțelegerii modului în care funcționează reflecția și cum poate fi aplicată. -Aplicarea instrumentelor de autocunoaștere a potențialului de învățare.	-Exprimă verbal sau în scris propriile înțelegeri despre reflecție și rolul acesteia în învățare. -Formulează întrebări critice legate de propria experiență de învățare. -Utilizează jurnale, chestionare sau scale de autoevaluare pentru a identifica stilul de învățare și nivelul de reflexivitate. -Participă activ în discuții privind aplicabilitatea reflecției în procesul educational.
Etapa 2. <i>PLANIFICAREA</i> utilizării MR			
CPP2. Corelarea metodelor reflexive cu obiectivele, conținutul, rezultatele învățării CPP3. Alegerea metodelor în funcție de potențialul cognitiv al studentului CPP4. Diversificarea metodelor reflexive CPP5. Crearea un mediu sigur și deschis pentru reflecție CPP6. Asigurarea Feedback-ului constructiv CPP7. Exemplificarea și modelarea situațiilor de reflecție	-Stabilirea finalităților. - Alegerea metodei reflexive conform diferitor criterii. - Formularea sarcinilor de învățare. - Pregătirea instrumentelor didactice (fișe de lucru, jurnale).	-Studierea individuală a conținutului. -Planificarea traseului de realizare a studiului individual. -Soluționarea neînțelegerilor prin consultațiile individuale cu cadrul didactic, colegii.	-Identifică legătura dintre conținutul studiat și propriile obiective de învățare. -Argumentează relevanța reflecției pentru atingerea rezultatelor propuse. -Își gestionează timpul și resursele pentru aplicarea metodei alese. -Utilizează mai multe forme de exprimare a reflecției (scris, oral, grafic). -Exprimă preferințe argumentate pentru anumite metode reflexive. -Exprimă liber puncte de vedere personale. -Ascultă activ feedback-ul și îl notează. -Revizuieste sarcinile reflexive conform sugestiilor primite.

Etapa 3. UTILIZAREA MR în activitatea didactică			
CPP8. Adaptarea metodelor la nivelul competenței reflexive a studentului CPP9. Abordarea creativă a metodelor reflexive CPP10. Asigurarea resurselor temporale și materiale necesare pentru reflecție în funcție de ritmul învățării	-Explicarea etapelor de aplicare a MR. -Dirijarea încurajatoare a realizării acțiunilor specifice etapelor metodei. -Oferirea de exemple, modele de reflecție. -Valorificarea dialogului reflexive. -Implicarea activă a tuturor studenților. - Ghidarea studiului individual al studentului.	-Respectarea etapelor specifice metodei. -Utilizarea instrumentelor, resurselor specifice, MR propuse. -Participarea activă la dialogul reflexive. - Comunicarea (scris sau oral) reflecțiilor personale cadrului didactic/ colegilor -Realizarea sarcinilor de studiu individual.	-Urmează etapele metodei reflexive fără ezitare. -Utilizează limbaj reflexiv structurat: „am observat că...”, „consider că...”, „data viitoare voi...” -Finalizează sarcinile reflexive în termenele stabilite sau renegociate. -Propune soluții și perspective originale în cadrul reflecțiilor. -Utilizează diverse forme de exprimare (texte, diagrame, povești vizuale). -Aplică metodele în contexte noi sau personal. -Adaptează reflecțiile la nivelul propriu de înțelegere și analiză. - Solicită sprijin când întâmpină dificultăți în aplicarea metodei.
Etapa 4. EVALUAREA eficienței MR			
CPP11. Evaluarea continuă a procesului de implementare a MR	- Evaluarea eficienței MR. - Ghidarea autoevaluării procesului și progreselor învățării. - Oferirea de feedback constructive.	- Autoanaliza experienței de utilizare a MR. -Autoevaluarea rezultatelor, calității procesului, progresului în învățare. -Stabilirea direcțiilor de eficientizare a învățării.	-Reflectă asupra eficienței metodelor utilizate în raport cu obiectivele personale. -Își identifică punctele tari și aspectele de îmbunătățit în procesul de reflecție. -Propune acțiuni concrete pentru optimizarea învățării. -Completează fișe de autoevaluare sau jurnale de progress. -Exprimă conștientizare privind propria evoluție și învățare.

Condițiile psihopedagogice identificate s-au dovedit eficiente în facilitarea învățării centrate pe student. Produsele activității de învățare reflectă nu doar achiziții teoretice, ci și un progres în planul dezvoltării personale și profesionale a studenților, demonstrând potențialul formativ al metodelor reflexive într-un demers educațional centrat pe student.

Metodele reflexive au fost aplicate atât în contexte formale, cât și informale (Tabelul 6).

Tabelul 6. Cadrul formal și nonformal de utilizare a metodelor reflexive

Forme de organizare	Concretizări	Metode reflexive utilizate	Produse ale activității de învățare
Învățare formală			
Curs, Seminar	Unități de curs: Educația incluzivă, Educația interculturală, Rezistența la educație, Cercetarea pedagogică, Pedagogia constructivistă	Dialogul reflexiv, Discuții în baza întrebărilor reflexive, Cadranul experienței de învățare, Scenariul filmului, Schimb de impresii în grup Jurnalul reflexiv, Chestionar de autoevaluare individuală, Bufnițe înțelepte, Chestionare structurate de reflecție, Puncte tari – Puncte slabe, Conversații deschise, Păianjenul ideilor învățate, Cercul reflexiv DaNu-ul învățării mele	Prezentări Postere Proiecte didactice Jurnale reflexive
Studiul individual		Jurnalul reflexiv, Eseul reflexiv Scrisoare reflexivă, Conversația reflexivă, Interviul reflexiv, Discuția în grup,	Jurnale reflexive, Esee reflexive Jurnalul reflexiv de intenție Planul de acțiune corectiv-reflexiv Contractul de învățare Revizuirea reflexivă
Stagii de practică	Practica pedagogică la învățământul primar	Jurnal reflexiv de auto-observare, Jurnal reflexiv de observare	Plan individual de dezvoltare personală și profesională
Învățare nonformală			
Cercul științific	Cercul științific studentesc „Educația incluzivă”	Note analitice Discuții în baza întrebărilor reflexive Jurnalul reflexiv	Proiect individual de cercetare Comunicare orală
Zilele educației incluzive	Mese rotunde Expoziții Filmulețe educative etc.	Dialoguri reflexive Chestionare structurate de reflecție Discuții în baza întrebărilor reflexive	Postere Prezentări

În vederea *identificării dinamicii nivelurilor stadiilor calității de subiect*, a fost administrată repetat Metodica diagnosticării stadiilor de subiect a studenților (OCC) după B. Панов [47].

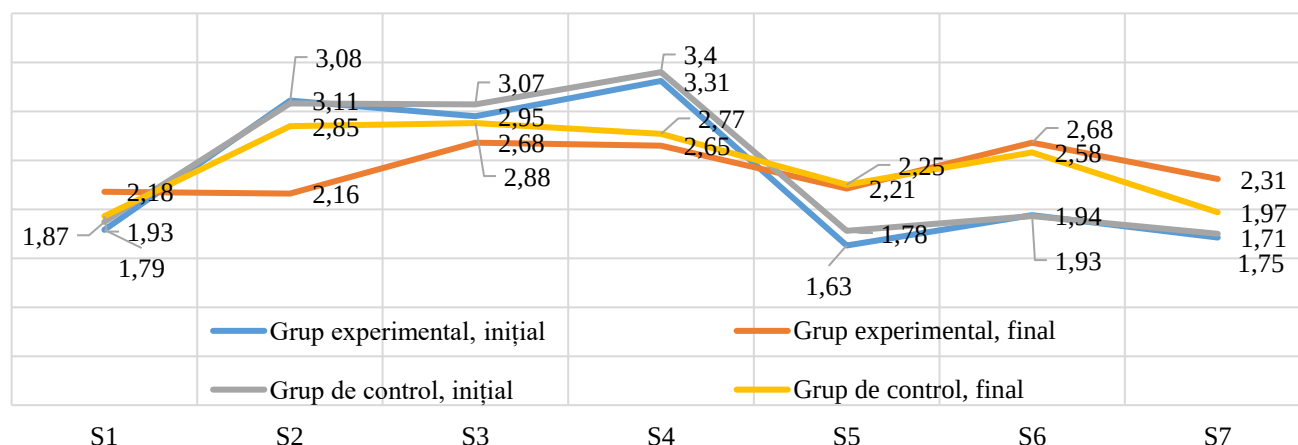

Figura 3.20. Nivelul stadiilor de subiect la etapa de constatare și la etapa de control în grupul experimental și de control

Constatările au fost următoarele:

- În grupul experimental s-au produs schimbări semnificative la toate stadiile calității de subiect: au crescut în medie cu 0,57 unități rezultatele la stadiile S1, S5, S6 și S7, care sunt caracteristice studenților cu nivel superior de manifestare a comportamentelor tipice subiectului învățării. S-au micșorat în medie cu 0,47 unități rezultatele la stadiile S2, S3 și S4, care sunt tipice studenților cu nivel inferior, cu manifestări caracteristice obiectului învățării, cu preferință pentru observare și implicare pasivă.
- În grupul de control au fost înregistrate schimbări în rezultatele la stadiile S1, S5, S6 și S7 de 0,41 unități mărire. Cu 0,35 unități rezultatele la stadiile S2, S3 și S4 au fost mai mici.
- Rezultatele din grupul experimental diferă de cele din grupul de control. Diferența dintre rezultatele la stadiile S1, S5, S6 și S7, obținute în grupurile experimental și de control este de 0,16 unități, diferența identificată în rezultatele stadiilor S2, S3 și S4, fiind de 0,12. Studenții din grupul experimental au demonstrat rezultate mai mari la stadiile specifice calității de subiect.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Sistematizând ideile expuse în baza raționamentului deductiv ce dezvăluie problematica utilizării metodelor reflexive în învățarea centrată pe student, au fost formulate următoarele **concluzii generale**:

- În baza analizei cadrului normativ internațional și național al învățământului superior, s-a constatat că **învățarea centrată pe student reprezintă una dintre prioritățile învățământului superior pentru al doilea deceniu al secolului al XXI-lea**. S-a constatat că **universitățile moderne se preocupă tot mai mult să plaseze studentul în centrul procesului educațional**, să susțină curricula flexibilă, să abiliteze studenții ca parteneri activi în învățare, să promoveze evaluarea formativă și reflectarea nevoilor individuale în organizarea programelor de studiu. Astfel, **învățământul centrat pe student este înțeles ca o filozofie instituțională ce fundamentează o cultură academică a responsabilității partajate și a dezvoltării sustenabile**.
- În urma analizei taxonomiilor metodelor de învățământ propuse de G.C. Cristea (2002), M. Bocoș (2002, 2019), M. Ionescu (2007), R.B. Iucu (2008), I. Cerghit (2006, 2008), **s-a constatat că metodele reflexive fac parte din categoria metodelor de comunicare la nivelul limbajului intern și al metodelor alternative de evaluare**. În acord cu principiile învățării centrate pe student a **fost elaborată clasificarea metodelor reflexive** (Capitolul 2, 2.1).
- Pentru susținerea conceptuală și metodologică a investigației **au fost determinate caracteristicile metodelor reflexive**: *caracter polifuncțional* (metodele reflexive îndeplinesc funcțiile generale ale metodelor de învățământ), *caracter executiv* (acțional) (metodele reflexive implică activ studenții în învățarea academică ghidându-i să-și gestioneze timpul și resursele, să-și stabilească obiective de învățare și să-și planifice propriile strategii de învățare, ceea ce dezvoltă abilități importante de auto-reglementare și responsabilitate), *caracterul dinamic* (metodele reflexive încurajează studenții să-și revizuiască continuu gândurile, comportamentele și obiectivele pe măsură ce învață și se dezvoltă), *caracterul sistemic* (metodele reflexive se pot combina între ele sau cu alte metode de învățământ), *caracter bidirecțional* (metodele reflexive își aduc contribuția la realizarea cu succes atât a predării, cât și a învățării, fiind esențiale pentru îmbunătățirea performanțelor academice) (Capitolul 2, 2.1.).
- Prin interpretări sintetice, **a fost conceptualizat și implementat Modelul pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student**, axat pe cadrul normativ, structural și procesual. Din perspectivă normativă, **au fost determinate și descrise principiile care ghidează utilizarea metodelor reflexive în învățarea centrată pe student**: intenționalității reflecției, continuității și revizuirii, analizei critice, împărtășirii reflecțiilor, încrederii, valorizării reflecției și dezvoltării independenței cognitive a studentului. Din perspectivă structurală, **au fost analizate componentele procesului didactic, care determină eficiența utilizării metodelor reflexive**: motivele personale pentru utilizarea metodelor reflexive; scopul utilizării metodelor reflexive racordat la interesele personale; setul de metode reflexive integrat în activități formale, nonformale, informale; relația pedagogică *subiect-subiect*; rezultatele obținute cu ajutorul metodelor reflexive. Din perspectivă procesuală, **au fost descrise etapele de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student**: pregătirea, planificarea, utilizarea și evaluarea (Capitolul 2, 2.2, Capitolul 3. 3.2).
- Ca rezultat al analizei cercetărilor din domeniu, **au fost determinate și descrise următoarele condiții psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student**: Motivarea pentru reflecție; Corelarea metodelor reflexive cu obiectivele, conținutul, rezultatele învățării; Alegerea metodelor în funcție de potențialul cognitiv al studentului; Diversificarea metodelor reflexive; Crearea un mediu sigur și deschis pentru reflecție; Asigurarea Feedback-ului

constructiv; Exemplificarea și modelarea situațiilor de reflecție; Adaptarea metodelor la nivelul competenței reflexive a studentului; Abordarea creativă a metodelor reflexive; Asigurarea resurselor temporale și materiale necesare pentru reflecție, în funcție de ritmul învățării; Evaluarea continuă a procesului de implementare a metodelor reflexive (Capitolul 2, 2.2).

- Experimentul pedagogic proiectat și realizat asupra unui eșantion constituit din studenți pedagogi a generat concluzii științifice privind problematica utilizării metodelor reflexive în învățarea centrată pe student și a scos în evidență importanța asigurării condițiilor psihopedagogice specifice etapelor de utilizare a metodelor reflexive și implicării active a studentului în propriul proces de formare. Pentru necesitățile cercetării, ***a fost elaborat și aplicat Traseul metodologic de implementare a metodelor reflexive. A fost descris cadrul formal și nonformal de utilizare a metodelor reflexive*** (Capitolul 3, 3.2).
- Analiza rezultatelor cercetării ***a confirmat soluționarea problemei științifice***, care rezidă în stabilirea condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive, în contextul învățării centrate pe student, în vederea modernizării procesului didactic din învățământul superior.

Pentru a aprofunda înțelegerea asupra temei investigate, au fost formulate următoarele ***sugestii privind potențialele direcții viitoare de cercetare legate de tema abordată:***

- ***Investigarea utilizării metodelor reflexive asistate de tehnologiile digitale***, care ar putea fi mai captivante sau mai accesibile studenților cu preferințe diverse de învățare;
- ***Dezvoltarea instrumentelor de evaluare și cuantificare a profunzimii și calității reflecției studenților obținute în urma aplicării metodelor reflexive;***
- ***Studierea metodelor reflexive în contexte educaționale variate***, cum ar fi: învățământul dual, învățământul la distanță sau formarea continuă a adulților, pentru a observa variațiile de impact și adaptabilitate;
- ***Investigarea interacțiunii metodelor reflexive cu alte strategii educaționale moderne***, cum ar fi învățarea prin proiecte, învățarea bazată pe probleme sau învățarea colaborativă.

În context cu cercetarea realizată, au fost rezumate următoarele ***recomandări:***

- ***Conceptorilor de curriculum universitar*** – modernizarea și actualizarea curriculumului universitar la compartimentul strategii didactice din perspectiva setului de metode reflexive elaborat; recomandarea publicațiilor elaborate în cadrul cercetării ca referințe bibliografice la unitatea de curs.
- ***Cadrelor didactice universitare*** - valorificarea unei game cât mai variate de metode reflexive pentru asigurarea eficienței învățării centrate pe student; selectarea metodele reflexive în strânsă legătură cu toate componentele procesului de învățământ (competențe, obiective, conținuturi, mijloace și forme de organizare didactică), precum și cu gradul și profilul învățământului, cu specificul disciplinei de studiu, cu felul activităților didactice și cu nivelul de pregătire al studentului, cu particularitățile de vârstă și individuale, cu modul de acțiune al factorilor educativi - profesori și studenți etc.
- ***Formatorilor din învățământul superior*** - proiectarea și realizarea activităților metodologice pentru cadrele didactice universitare, în vederea formării continue pe dimensiunea promovării valorilor învățării centrate pe student și a metodelor reflexive.
- ***Studenților pedagogi***– consolidarea abilităților de reflecție și responsabilizarea continuă pentru exercitarea rolului de subiect activ, angajat în învățare și dezvoltare profesională; utilizarea metodelor reflexive în cadrul stagiilor de practică pedagogică.

BIBLIOGRAFIE

În limba română:

1. BÎRNAZ, N., DANDARA, O., GUȚU, V. [et al.]. *Cadrul de referință al curriculumului universitar*. Ch.: CEP USM, 2015. 128 p. ISBN 978-9975-71-689-5
2. BOCOȘ, M., JUNCAN, D. *Teoria și metodologia instruirii și teoria și metodologia evaluării: repere și instrumente didactice pentru formarea profesorilor*. Ed. a 3-a. Pitești: Paralela 45, 2008. 213 p. ISBN 978-973-47-0489-7.
3. CARTALEANU, T., CHICOV, A. *Predarea interactivă centrată pe elev*. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2007. 60 p. ISBN 978-9975-67-272-6
4. CERGHIT, I. *Metode de învățământ*. Iași: Polirom, 2006. 315 p. ISBN 973-46-0175-x
5. CERGHIT, I., NEACȘU, I., NEGREȚ, DOBRIDOR, I., PÂNIȘOARĂ, I.-O. PÂNIȘOARĂ, G. *Prelegeri pedagogice*. Iași: Polirom, 2001. 230 p. ISBN 973-683-798-x
6. Codul educației al Republicii Moldova.Nr. 152 din 17.07.2014 [online]. Aprobare Publicată în Monitorul Oficial Nr. 319-324 art Nr: 634 din 24.10.2014. [Citat 21.11.2023]. Disponibil: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=355156>
7. COJOCARU, V. *Teoria și metodologia transferului inovațional în învățământul superior*. Chișinău: Pontos, 2010. 244 p. ISBN 978-9975-51-136-0
8. *Comunicatul Conferinței Miniștrilor din Europa responsabili pentru învățământ superior, Leuven și Louvain-la-Neuve, 28-29 aprilie 2009, Procesul Bologna 2020 - Spațiul european al învățământului superior în noul Deceniu*. [online]. [citat 21.11.2023] Disponibil: http://www.upt.ro/pdf/calitate/9_Leuven_Comunicat_RO.pdf
9. *Comunicatul Conferinței Miniștrilor Europeni Responsabili cu Învățământul Superior, Bergen, 19-20 Mai 2005*. [online]. [citat 21.11.2023] Disponibil: <https://ehea.info/media>.
10. *Comunicatul Conferinței Miniștrilor responsabili pentru învățământul superior Berlin, 19 septembrie 2003*. [online]. [citat 21.11.2023]. Disponibil: <https://ehea.info/media.ehea.info/fi>
11. *Comunicatul de la Londra, 18 mai 2007, Realizarea Spațiului European al Învățământului Superior – un răspuns la provocările globalizării*. [online]. [citat 21.11.2023]. Disponibil: http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11088
12. *Comunicatul de la Viena-Budapesta despre Spațiul European al Învățământului Superior, 12 Martie 2010*. [online]. [citat 21.11.2023]. Disponibil: <https://usm.md/wp-content/uploads/2011/01/Comunicatul%2520de%2520la%2520Viena-Budapesta.pdf>
13. *Comunicatul întâlnirii miniștrilor europeni responsabili cu învățământul superior Praga, 19 mai 2001*. [online]. [citat 21.11.2023]. Disponibil: https://utm.md/edu/legal/praga_2001.pdf
14. CRISTEA, S. *Dicționar enciclopedic de pedagogie*. Volumul I. București: Didactica Publishing House, 2015. 831 p. ISBN 978-606-683-295-3.
15. *Declarația comună privind armonizarea structurii sistemului european de învățământ superior a celor patru miniștrii în funcțiune pentru învățământ superior din Germania, Franța, Italia și Marea Britanie*. Paris, la Sorbona, 25 mai 1998. [online]. [citat 25.11.23]. Disponibil: <http://www.anacip.md/index.php/ro/component/jdownloads/send/15-comunicate-ministeriale/40-rom-declaratia-de-la-sorbona-mai-1998?Itemid=0>
16. Declarație comună a Miniștrilor Educației din Europa Convenită la Bologna, 19 iunie 1999. [online]. [citat 25.11.23]. Disponibil: <http://anacip.md/index.php/ro/comunicare/buletin-informativ/send/15-comunicate-ministeriale/42-rom-declaratia-de-la-bologna-iunie-1999>
17. DUMBRAVEANU, R. *Centrarea pe student în contextul procesului Bologna*. Chișinău: Continental Grup, 2014. 112 p. ISBN 978-9975-9727-6-5.

18. GUȚU, VI. [et. al.]. *Psihopedagogia Centrată pe Copil*. Chișinău: CEP USM, 2008. 175 p. ISBN 978-9975-70-810-4
19. GUȚU, VI. Metode didactice – mijloc de realizare a continuității și interacțiunii între cicluri de învățământ superior. In: *Studia Universitatis Moldaviae*. (Seria Științe ale Educației), 2019, nr. 9 (129), pp. 57-62. ISSN 1857-2103
20. GUȚU, VI., LEFTER, L. Particularitățile psihopedagogice de formare inițială a cadrelor didactice în contextul educației centrate pe elev. In: *Studia Universitatis Moldaviae*. Seria Științe ale Educației, 2016, nr. 9 (99), pp. 44-50. ISSN 1857-2103
21. IONESCU, M. *Instrucție și educație*. Ed. a 3-a, rev. Arad: „Vasile Goldiș” University Press, 2007, 475 p. ISBN 978-973-664-200-5
22. IONESCU, M., BOCOȘ, M.. *Tratat de didactică modernă*. Ediția a 2-a. Pitești: Paralela, 45, 2017. 455 p. ISBN 978-973-47-2481-9
23. IUCU, R. B. *Instruirea școlară. Perspective teoretice și aplicative*. Iași: Polirom, 2008. Ediția a doua. 222 p. ISBN 978-973-46-1151-5.
24. JOIȚA, E. (coord.). *A deveni profesor constructivist. Demersuri constructiviste pentru profesionalizarea pedagogică inițială*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 2008. 372 p. ISBN 978-973-30-2366-1.
25. LEFTER, L. *Formarea cadrelor didactice din perspectiva paradigmei educaționale centrate pe elev*: Monografie. Chișinău: CEP USM, 2022. 195 p. ISBN 978-9975-159-28-9.
26. Magna charta universitatum. [online]. [citat 12.12.2023]. Disponibil: <http://www.magna-charta.org/resources/files/the-magna-charta/romanian>.
27. MINDER, M. *Didactica funcțională*. Chișinău: Cartier, 2003. 360 p. ISBN 9975-79-39-1.
28. NEACȘU, I. *Metode și metode de învățare eficientă*. Fundamente și practici de succes. Iași: Polirom, 2015. 314 p. ISBN 978-973-46-5146-7.
29. PÂNIȘOARĂ, I.-O. *Enciclopedia metodelor de învățământ*. Iași: Polirom: 2022. 405 p. ISBN 978-973-46-870-5.
30. PÂSLARU, VI., PAPUC, L. (coord.). *Construcție și dezvoltare curriculară*. Cadrul teoretic. Chișinău: Î.S. F.E.-P. Tipografia Centrală, 2005. 176 p. ISBN 9975-78-384-8.
31. SILISTRARU, N., GOLUBIȚCHI, S. *Pedagogia învățământului superior*. Ghid metodologic. Chișinău: UST, 2013. 192 p. ISBN 978-9975-76-102-4.
32. *Strategia de dezvoltare „Educația 2030” și Programul de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025* [online]. Aprobă prin Hotărârea de Guvern Nr. 114 din 07.03.2023. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 134-137 art. 289 din 20-04-2023. [cit 15.09.2023]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=136600&lang=
33. *Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”* [online]. Aprobă prin Hotărârea de Guvern Nr. 944 din 14.11.2014. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 345-351 art Nr : 1014 din 21.11.2014. [cit 15.09.2023] Disponibil: <https://mecc.gov.md/sit>
34. ȘERBĂNESCU, L., BOCOȘ, M.-D., IOJA, I.. *Managementul programelor de formare continuă a cadrelor didactice*. Ghid practic. Iași: Polirom, 2020. 276 p. ISBN 978-973-46-8245-4.
35. ȘEVCIUC, M. Asigurarea reușitei academice la studenți: acțiuni pedagogice. În: *Didactica universitară*. Chișinău: CEP USM, 2011. pp. 195-199. ISBN 978-9975-71-100-5.
36. ȘOITU, L.(coord) CHERCIU, R. (coord) *Startegii educaționale centrate pe elev*. Buzău: Alpha MDN, 2006. ISBN (10) 973-7871-55-3; ISBN (13) 978-973-7871-55-8.

În limba engleză:

37. AFANAS, Aliona. The metacognition – an integral element in the professional development of teachers. In: *The power of dialogue in a globalized world : Communication, Journalism, Education Sciences, Psychology and Sociology*. Tîrgu Mureş: Alpha Institute for Multicultural Studies, 2024, Vol. 11, Comm-a, pp. 22-28. ISBN 978-606-93691-3-5.
38. ATTARD, A., DI IOIO, E., GEVEN, K., SANTA, R. *Student Centered Learning An Insight Into Theory And Practice*. [online]. Bucureşti: Partos Timișoara 2010. [citat 13.12.2023]. Available online: <http://www.ehea.info/Upload/document/consultive/>
39. GIBBS, G. *Discussions with more students. The teaching students more project*. PCFC. Oxford. OxonianRwley Press, 1992
40. KLEMENČIČ, M. From student engagement to student agency: Conceptual considerations of European policies on student-centered learning in higher education. In: *Higher education policy*. 2017. Vol. 30. No. 1. p. 69–85
41. LIPMAN, M. *Thinking in education*. Cambridge: University PRESS, 2003. 300 p. ISBN 0-521-81282-89
42. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG)*. Available online: https://enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf
43. SUNDBERG, C.; KOPPEL, K.; SCHWITTERS, H.; PATRICOLO, C.; GAJEK, A.; ŠUŠNJAR, A.; PŘÍHODA, F.; HOVHANNISYAN, G. Bologna with Student Eyes: The Final Countdown. European Student Union. Available online: <https://ehea.info/media.ehea.info/file>

În limba rusă:

44. ВОЛОЧКОВ, А. *Активность субъекта бытия: интегративный подход: монография*. Пермь: ПГПУ, 2007. 376 с. ISBN 978-5-85218-341-5.
45. ГОЛУБЕВА, М. В. Рефлексивное обучение активному отношению к познанию. В: *Образовательные технологии*. 2011. № 2. С. 78–86.
46. МЕТАЕВА, В. *Методологические и методические основы рефлексии: Учебное пособие*. Екатеринбург, 2006. 99 с.
47. ПАНОВ, В. (под ред.) *Становления субъективности учащегося и педагога: Экопсихологическая модель*. Коллективная монография. Москва: ПИ РАО, Санкт-Петербург: Несто-История, 2018. 304 с. ISBN 978-5-4469-1367-1
48. ХУТОРСКОЙ, А.В. *Методика личностно-ориентированного обучения. Как обучать всех по разному?* Москва: ВЛАДОС-ПРЕСС, 2005. 215 с. ISBN: 5-305-00121-8
49. ЯКИМАНСКАЯ, И. С. *Личностно-ориентированное обучение в современной школе*. Москва: Сентябрь, 1996. 96 с. ISBN 5-88753-007-3.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

Articole în reviste științifice din Registrul Național al revistelor de profil

1. **RUSOV, V.** Profilul studentului ca subiect al profesionalizării didactice în învățământul universitar. In: *Univers pedagogic*, 2023, nr. 2 (78), pp.73-81 ISSN 1811-5470
https://up.upsc.md/wp-content/uploads/2023/08/Veronica-Rusov-Revista-nr-2_78-2023.pdf
2. **RUSOV, V.** Stadiile de subiect în învățarea centrată pe student. In: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, 2023, nr. 1(31), pp. 182-191. ISSN 1857-0623
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/182-191_5.pdf
3. **RUSOV, V.** Dinamica dezvoltării reflexivității la studenți. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe ale Educației)*, 2023, nr. 5(165), pp. 214-221. ISSN 1857-2103
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/214-221_3.pdf
4. **RUSOV, V.** Reflective dialogue – a condition for the implementation of studentcentered learning. In: *Buletinul științific al Universității de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, Seria „Științe Umanistice”*, 2023, nr. 1(17), pp. 69-81. ISSN 2345-1866.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/69-81_3.pdf

Articole în lucrările în lucrările manifestărilor științifice incluse în Registrul materialelor publicate în baza manifestărilor științifice organizate din Republica Moldova

5. **RUSOV, V.** Caracteristicile mediului reflexiv de învățare în învățământul superior. În: *Cercetarea pedagogică: exigențe contemporane și perspective de dezvoltare*, 8-9 noiembrie 2024, Chișinău. Chișinău: CEP UPS „I.Creangă”, 2024, Ediția 2-a, p. 444-451. ISBN 978-9975-48-197-7.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/444-451_0.pdf
6. **RUSOV, V.** Metode reflexive în învățământul superior – abordare procesuală. În: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*, Ed. 5, 25-26 aprilie 2024. Bălți: CEU US, 2024, Ediția 5-a, pp. 49-57. ISBN (pdf) 978-9975-50-336-5.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/49-57_8.pdf
7. **RUSOV, V.** Bariere în reflecția studentului asupra învățării. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Ediția a 4-a. Bălți: Tipografia din Bălți, 2022, pp. 354-361. ISBN 978-9975-161-32-9.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/354-361_2.pdf
8. **RUSOV, V.** Strategii de activizare a reflexivității la studenți. In: *Managementul educațional: realizări și perspective de dezvoltare*. Ediția 3-a, 8 mai 2020. Bălți: Tipografia din Bălți, 2020, pp. 337-345. ISBN 978-9975-3422-5-4.
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/337-345_0.pdf

Alte lucrări și realizări specifice diferitor domenii științifice (recomandate spre editare/aprobate de o instituție abilitată în domeniu)

9. **RUSOV, V.** COTOS, L. *Cercetarea pedagogică. Suport de curs*. Bălți: S.n. Tipografia „Indigou Color”, 2020. 128 p. ISBN 978-9975-3470-2-0 (64 p., 4 c.a)
<http://dspace.usarb.md:8080/jspui/handle/123456789/5658>
10. **RUSOV, V., ȘOVA, T.** *Educația incluzivă: Ghid metodic pentru formarea inițială și continuă a cadrelor didactice*. Bălți: S. n., Tipografia din Bălți, 2021. 111 p. ISBN 978-9975-50-258-0
http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5075/1/Ghid_Ed_Incluziva_Rusov_Sova.pdf

11. ȘOVA, T., **RUSOV, V.**, TRINCA, L. [et al.]. *Educație interculturală: Ghid metodologic și suport de curs pentru viitorii pedagogi*. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, Tipogr. „Bons Offices”, 2020. 116 p. ISBN 978-9975-3355-6-0
https://mecc.gov.md/sites/default/files/ghid_eic_balti_ro.pdf
12. ȘOVA, T.; **RUSOV, V.**; TRINCA, L. [et al.]. *Intercultural Education: Methodological guide and course support for future teachers*. Chișinău: Centrul Educațional „Pro Didactica”, 2020 (Tipogr. „Bons Offices”). 116 p. ISBN 978-9975-3355-1-5
https://mecc.gov.md/sites/default/files/curriculum_eic_balti_en_1.pdf
13. ȘOVA, T.; **RUSOV, V.**; COTOS, L. *Managementul inovațiilor în educație. Ghid pentru cadrele manageriale și didactice*. Bălți: Tipografia din Bălți, 2019. 100 p. ISBN 978-9975-3369-6-3
http://dspace.usarb.md:8080/jspui/bitstream/123456789/5076/1/Ghid_Management_Inovatii_Sova_Rusov_Cotos.pdf

ADNOTARE

Rusov Veronica, „Condiții psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student”, Teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2025

Structura tezei: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 209 titluri, 11 anexe, 145 pagini de bază, 34 figuri, 28 tabele.

Cuvinte-cheie: învățare centrată pe student, metode reflexive, condiții psihopedagogice, student subiect activ angajat în învățare, mediu reflexiv.

Scopul cercetării: identificarea și valorificarea **condițiilor psihopedagogice de utilizarea a metodelor reflexive în contextul învățării centrate pe student.**

Obiectivele cercetării: analiza fundamentelor conceptuale și reglementărilor normative care susțin învățarea centrată pe student în învățământul superior contemporan; descrierea caracteristicilor metodelor reflexive în contextul învățării centrate pe student; studiul experimental al pregătirii cadrelor didactice și studenților pentru aplicarea metodelor reflexive; determinarea condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student; conceptualizarea, implementarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student.*

Noutatea și originalitatea științifică se evidențiază prin determinarea fundamentelor teoretice și praxiologice ale învățării centrate pe student; descrierea caracteristicilor definitorii ale metodelor reflexive din perspectiva eficientizării învățării centrate pe student; determinarea condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student; conceptualizarea și valorificarea experimentală a Modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea problemei științifice includ sinteza prevederilor reglatorii din perspectiva învățării centrate pe student; descrierea și clasificarea metodelor reflexive; elaborarea setului de metode reflexive; determinarea condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive; conceptualizarea și validarea în practica învățământului superior a Modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student.

Semnificația teoretică constă în determinare fundamentelor teoretice și reglementărilor normative care susțin învățarea centrată pe student în învățământul superior contemporan; interpretarea științifică a evoluției conceptelor operaționale ale cercetării: metode reflexive, învățare centrată pe student; desemnarea analitică a caracteristicilor și a taxonomiei metodelor reflexive specifice învățământului superior.

Valoarea aplicativă este confirmată de determinarea condițiilor psihopedagogice de utilizare a metodelor reflexive în învățarea centrată pe student; validarea experimentală a Modelului pedagogic de utilizare a metodelor reflexive; elaborarea setului de metode reflexive pentru a asigura eficiența învățării centrate pe student; descrierea experiențelor metodologice de utilizare a metodelor reflexive în învățământul superior.

Implementarea rezultatelor a fost realizată în procesul de formare profesională inițială a studenților pedagogi, ciclul I, de la Facultatea de Științe ale Educației, Psihologie și Arte, Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți.

ANNOTATION

Rusov Veronica, „Psychopedagogical conditions for the use of reflective methods in student-centered learning”, Doctoral thesis in education sciences, Chisinau, 2025

Structure of the thesis: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 209 titles, 11 annexes, 145 main pages, 34 figures, 28 tables.

Keywords: student-centered learning, reflective methods, psychopedagogical conditions, student as an active subject engaged in learning, reflective environment.

The purpose of the research: identifying and capitalizing on the psychopedagogical conditions for using reflective methods in the context of student-centered learning.

The research objectives: analysis of the conceptual foundations and normative regulations that support student-centered learning in contemporary higher education; description of the characteristics of reflective methods in the context of student-centered learning; experimental study of the preparation of teachers and students for the application of reflective methods; determination of the psychopedagogical conditions for the use of reflective methods in student-centered learning; conceptualization, implementation and experimental validation of the Pedagogical Model for the Use of Reflective Methods in Student-Centered Learning.

The scientific novelty of the research: determining the theoretical and praxiological foundations of student-centered learning; describing the defining characteristics of reflective methods from the perspective of streamlining student-centered learning; determining the psychopedagogical conditions for using reflective methods in student-centered learning; conceptualizing and experimentally capitalizing on the Pedagogical Model for using reflective methods in student-centered learning.

The results obtained that contribute to the solution of an important scientific problem: synthesis of regulatory provisions from the perspective of student-centered learning; description and classification of reflective methods; development of the set of reflective methods; determination of the psychopedagogical conditions for the use of reflective methods; conceptualization and validation in higher education practice of the Pedagogical Model for the Use of Reflective Methods in Student-Centered Learning

The theoretical significance of the research: consists of determining the theoretical foundations and normative regulations that support student-centered learning in contemporary higher education; scientific interpretation of the evolution of operational research concepts: reflective methods, student-centered learning; analytical designation of the characteristics and taxonomy of reflective methods specific to higher education.

The applicative value of the research: is confirmed by determining the psychopedagogical conditions for using reflective methods in student-centered learning; experimental validation of the Pedagogical Model for using reflective methods; developing a set of reflective methods to ensure the efficiency of student-centered learning; describing methodological experiences in using reflective methods in higher education.

The implementation of the research results: it was carried out within the initial professional training process of pedagogic students, cycle I, from the Faculty of Educational Sciences, Psychology and Arts, "Alecu Russo" State University in Balti.

АННОТАЦИЯ

Русов Вероника, «Психопедагогические условия использования рефлексивных методов в личносно-ориентированном обучении студента», Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук, Кишинэу, 2025

Структура работы: введение, три главы, общие выводы и рекомендаций, библиография из 209 наименований, 11 приложений, 145 страниц основного текста, 28 таблиц, и 34 рисунков.

Ключевые слова: личносно-ориентированное обучение, рефлексивные методы, психолого-педагогические условия, студент как активный субъект обучения, рефлексивная среда.

Цель исследовани: выявление и использование психопедагогических условий для использования рефлексивных методов в контексте обучения, ориентированного на учащихся.

Задачи исследования: анализ концептуальных основ и нормативных положений, поддерживающих студентоцентрированное обучение в современном высшем образовании; описание характеристик рефлексивных методов в контексте личносно-ориентированного обучения; экспериментальное исследование подготовки учителей и учащихся к применению рефлексивных методов; определение психолого-педагогических условий использования рефлексивных методов в личносно-ориентированном обучении; концептуализация, реализация и экспериментальная проверка педагогической модели использования рефлексивных методов в личносно-ориентированном обучении.

Научная новизна и оригинальность: определение теоретических и праксиологических основ личносно-ориентированного обучения; описание определяющих характеристик рефлексивных методов с точки зрения оптимизации обучения, ориентированного на учащихся; определение психолого-педагогических условий использования рефлексивных методов в личносно-ориентированном обучении; Концептуализация и экспериментальная валоризация педагогической модели использования рефлексивных методов в личносно-ориентированном обучении..

Научные результаты полученные в исследовани: синтез нормативных положений с точки зрения личносно-ориентированного обучения; описание и классификация рефлексивных методов; разработка комплекса рефлексивных методов; определение психолого-педагогических условий использования рефлексивных методов; концептуализация и валидация в практике высшего образования педагогической модели использования рефлексивных методов в личносно-ориентированном обучении.

Теоретическая значимость: состоит из определения теоретических основ и нормативных положений, поддерживающих личносно-ориентированное обучение в современном высшем образовании; научная интерпретация эволюции операциональных концепций исследования: рефлексивные методы, личносно-ориентированное обучение; аналитическое обозначение характеристик и таксономии рефлексивных методов, характерных для высшего образования.

Практическая значимость исследования: подтверждается определением психолого-педагогических условий использования рефлексивных методов в личносно-ориентированном обучении; экспериментальная проверка педагогической модели использования рефлексивных методов; разработка комплекса рефлексивных методов для обеспечения эффективности личносно-ориентированного обучения; описание методического опыта использования рефлексивных методов в высшем образовании.

Внедрение результатов исследования: было проведено в рамках процесса первоначальной профессиональной подготовки студентов-педагогов I цикла Факультета Педагогических наук, Психологии и искусств Бельцкого Государственного университета имени «Алеку Руссо».

RUSOV VERONICA

**CONDIȚII PSIHOPEdagogICE
DE UTILIZARE A METODELOR REFLEXIVE
ÎN ÎNVĂȚĂREA CENTRATĂ PE STUDENT**

533.01 – Pedagogie universitară

REZUMATUL
tezei de doctor în științe ale educației

Aprobat spre tipar: 27.05.2025

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 2,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16

Tiraj 50 ex.

Comanda nr.82/25

**Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
Str. Alexei Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009**